

บทที่ 7

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาที่แสดง 'ลักษณะไทย' และ 'ลักษณะตะวันตก' ที่ปรากฏใน
สื่อนวนิยายเรื่อง : กาเหว่าที่บางเพลง และ The Midwich Cuckoos
2. วิเคราะห์เนื้อหาที่แสดง 'ลักษณะไทย' และ 'ลักษณะตะวันตก' ที่ปรากฏใน
สื่อภาพยนตร์เรื่อง : กาเหว่าที่บางเพลง และ Village of the Damned (1995)
3. ศึกษาทัศนคติของผู้รับสารเกี่ยวกับ 'ลักษณะไทย' ที่ปรากฏในภาพยนตร์
วิธีการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ การสนทนากลุ่ม (Focus
Group Interview) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

**สรุปผลวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาที่แสดง 'ลักษณะไทย' ในสื่อนวนิยายไทยเรื่องกาเหว่าที่บาง
เพลง และ 'ลักษณะตะวันตก' ในสื่อนวนิยายอังกฤษเรื่อง The Midwich Cuckoos**

จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่แสดงลักษณะไทย และลักษณะตะวันตกในสื่อนวนิยายทั้งสอง
เรื่อง พบว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมที่เหมือนกันหรือลักษณะที่ร่วมกันของทั้งสองเนื้อหา เป็น
ลักษณะสากลคือ

1. ความรักของแม่ที่มีต่อลูก ไม่ว่าจะลูกที่เกิดมาจะเป็นลูกที่แท้จริงของตัวหรือไม่ก็ตาม แม่ก็
ยังมีความรัก ความห่วงใยให้เสมอ
2. การตั้งชื่อเรื่อง โดยการนิยามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนว่าเหมือนลักษณะธรรม
ชาติของสัตว์ปีกชนิดหนึ่ง คือ นกกาเหว่า ที่เอาไข่ของตัวไปให้กาฟัก และเมื่อลูกนกที่แม่กาเลี้ยงโต
ขึ้นก็ไม่ได้ละทิ้งสัญชาติเดิมของกาเหว่า

3. ความคิดเรื่องผลของการกระทำ สิ่งที่ใครทำสิ่งใดไว้ก็ต้องได้รับผลตอบแทนแบบนั้น ในเรื่องกาเหว่าที่บางเพลง ชาวบ้านเชื่อในเรื่องของ กรรม ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาการตั้งท้องพร้อมกัน ตรงกับแนวคิดส่วนหนึ่งในเรื่อง The Midwich Cuckoos ที่มีบางคนเชื่อเรื่องการลงโทษจากพระเจ้าอย่างหนึ่ง

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างสองวัฒนธรรมนั้นคือ การมองปัญหา และการแก้ไขปัญหามีความคล้ายคลึงกัน กลับมีวิธีมองปัญหาและแก้ไขปัญหาก็แตกต่างกันดังนี้

1. ลักษณะความคิดที่มีการปรากฏตัวของมนุษย์ต่างดาว

1.1 ลักษณะไทย : ในส่วนบุคคลที่เผชิญกับปัญหาโดยตรง สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยถือว่าเป็นเรื่องของผลการกระทำที่ได้ทำมา

ลักษณะตะวันตก : ส่วนตัวบุคคลที่เผชิญกับปัญหาโดยตรง สงสัย และไม่ยอมรับง่าย ๆ พยายามทำร้ายตัวเอง จนกว่าได้รับการพิสูจน์หรือคำยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ

1.2 ลักษณะไทย : คนไทยโดยส่วนรวมยอมรับกับเหตุการณ์พร้อมยังให้ความรักความเมตตาต่อสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นมา

ลักษณะตะวันตก : คนตะวันตกไม่มีความไวใจ สงสัยกับสิ่งที่เกิดขึ้นมา พยายามค้นหาสาเหตุ เตรียมการดูแล และ ป้องกันทั้งจากภาครัฐและ คนในชุมชน

2. ลักษณะการปฏิบัติตัวต่อมนุษย์ต่างดาว

2.1 ลักษณะไทย : คนไทยเชื่อว่าสามารถอยู่ร่วมกับสิ่งอื่น ๆ ได้อย่างสันติไม่ว่าจะดีจะร้ายอย่างไร สามารถให้ความรัก ความเมตตา เลี้ยงดูสิ่งที่เกิดมาเหมือนลูกแท้ในอก แต่แปรเปลี่ยนเป็นความเกรงกลัวเมื่อเห็นพลังอำนาจที่มนุษย์ต่างดาวใช้ ถึงขนาดเคารพบูชา บนข้าวของเพื่อให้เด็กเกิดความพอใจ

ลักษณะตะวันตก : นอกจากสงสัยมาตั้งแต่ต้น เมื่อเด็กยิ่งแสดงลักษณะที่ต่างไปจากคนปกติทั่วไปและก่อความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ยิ่งต้องเข้าควบคุมจัดให้ได้รับการศึกษาใน

ขั้นแรก และในขั้นสุดท้ายต้องกำจัดให้ออกไปจากสังคมหากควบคุมไม่ได้ เพราะตะวันตกไม่เชื่อเรื่องการอยู่ร่วมโลกกับสิ่งอื่นที่แตกต่างไปจากมนุษย์

3. ลักษณะการกระทำที่เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3.1 ลักษณะไทย : คนไทยรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น อภิปรายและพูดถึงกันในเฉพาะกลุ่มผู้มีบทบาททางสังคมเช่น ครู ตำรวจ ผู้ใหญ่บ้าน โดยเข้าไปปรึกษาพระที่วัด แต่ไม่ได้หาทางแก้ไขให้เป็นรูปธรรม อาศัยให้เวลาและกฎธรรมชาติ “อนิจจัง” เป็นตัวคลี่คลายปัญหา

ลักษณะตะวันตก : ทุกคนในสังคมเมื่อเกิดความสงสัย ไม่แน่ใจ จะมีโอกาสได้มาพูดคุยกัน โดยการจัดให้มีการประชุมเพื่อพูดคุยถึงปัญหา และรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางเดียวกัน และการหาแนวทางแก้ไขคือการศึกษาลักษณะของเด็กเพื่อจะควบคุมได้

3.2 วิธีการแก้ไขปัญหา ลักษณะไทย : คนไทยอาศัยหลักความจริงทางศาสนา เรื่องความไม่เที่ยงแท้ของสังขารเป็นตัวยุติปัญหา โดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ แต่ต้องใช้เวลารอคอย และอาศัยการยอมรับ และความอดทน

ลักษณะตะวันตก : วิธีแก้ปัญหาคือการยุติได้ด้วยการยอมเสียสละชีวิตของบุคคลคนหนึ่ง ไม่ได้อาศัยปาฏิหาริย์หรือเวลาให้คลี่คลายปัญหา

สำหรับเนื้อหาในนวนิยายไทย เรื่อง กาเหว่าที่บางเพลง นั้นเสนอความขัดแย้งระหว่างศาสนาพุทธและวิทยาศาสตร์ และยกให้ศาสนาพุทธนั้นอยู่ในอำนาจทางวิทยาศาสตร์ หลักธรรมที่แท้จริงที่ไม่มีใครสามารถหนีพ้นคือ ความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ศาสนาพุทธจะเป็นตัวอธิบายหลักสำคัญในปัญหาที่เกิดขึ้น จะพบว่าคนไทยเองไม่ได้นับถือศาสนาพุทธล้วน ๆ แต่ยังมีความเชื่อเรื่อง ผีसाง เทวดา อำนาจเหนือธรรมชาติอื่น ๆ แฝงอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะสังคมชนบททั้งในนวนิยายและในความเป็นจริงซึ่งไม่ใช่แค่เพียงในสังคมชนบทเท่านั้นแต่ในสังคมเมืองปัจจุบันก็ยังมีเชื่อถือในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่ ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สามารถแยกออกจากกัน ทั้งนี้เพราะเป็นเหมือนที่พึ่งทางจิตใจของคนๆ ที่เริ่มหาหลักพึ่งพิงไม่ได้แน่นอนเมื่อพบกับสภาพเศรษฐกิจที่เป็นระบบทุนนิยมที่ต้องพึ่งพาต่างประเทศ ความไม่มั่นคงในชีวิตทำให้คนแสวงหาโชคความโดยการบูชา ผี เทวดา ให้ช่วยดลบันดาลให้มีโชค

ในทางตรงกันข้ามกับนวนิยายไทย The Midwich Cuckoos กลับแสดงออกถึงความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่ไม่ใช่ปฏิกิริยาเหนือธรรมชาติ ไม่ได้กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างศาสนาและวิทยาศาสตร์โดยตรง เป็นรูปแบบนวนิยายแนววิทยาศาสตร์ที่เสนอเรื่องราวการต่อสู้ของมนุษย์กับการรุกรานจากมนุษย์ต่างดาว และไม่มีอำนาจใดที่เกินไปกว่าอำนาจของมนุษย์ที่จะทำได้ และสิ่งที่สอดแทรกในเรื่องของความสามารถของมนุษย์ก็คือเรื่องความพยายามเสนอความเท่าเทียมของสิทธิสตรี แต่ยังไม่ถือว่าประสบความสำเร็จในเรื่องการนำเสนอเพราะบทบาทในการแก้ไขปัญหายังตกอยู่ที่เพศชายอยู่ดี แต่ก็ป็นนวนิยายอังกฤษที่พยายามพูดถึงสิทธิของผู้หญิงในการตัดสินใจแก้ปัญหาแม้ไม่ได้พูดถึงเรื่องการทำแท้งออกมาโดยตรง

สรุปผลวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาที่แสดง ‘ลักษณะไทย’ ในสื่อภาพยนตร์ไทยเรื่องกาเหว่าที่บางเพลง และ ‘ลักษณะตะวันตก’ ในสื่อภาพยนตร์อเมริกันเรื่อง Village of the Damned

จากการวิเคราะห์ ลักษณะไทย และ ลักษณะตะวันตก ในสื่อภาพยนตร์ทั้งสองเรื่อง พบว่าทั้งสองเรื่องมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมาก ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่เริ่มเกิดความขัดแย้งที่เริ่มจากงานรื่นเริง ลักษณะตัวละครที่เป็นมนุษย์ต่างดาวหนึ่งคนที่มีความคิด ความรู้สึกใกล้เคียงมนุษย์ ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ไม่มีในสื่อนวนิยาย เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางวัฒนธรรมของไทยและตะวันตก ลักษณะร่วมกันทางวัฒนธรรมของทั้งสองเรื่องคือ

1. ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องมีภาพของการดูแลเอาใจใส่ของแม่ที่มีต่อลูกในท้อง ต่างกันตรงสถานที่ที่เป็นจากเท่านั้น จากของไทยเกิดขึ้นในตลาด ส่วนฉากของภาพยนตร์อเมริกันอยู่ในซูเปอร์มาร์เกต
2. ความคิดในการยกให้ศาสนาที่เป็นเรื่องของจิตใจ มีความสำคัญยิ่งกว่าความสามารถในเชิงวิทยาศาสตร์

ลักษณะที่แตกต่างกันของลักษณะไทย และ ลักษณะตะวันตก ในสื่อภาพยนตร์ทั้งสองเรื่อง

1. ลักษณะทางความคิดต่อปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหา

1.1 ลักษณะไทย : ในส่วนบุคคล มีความรู้สึกตกใจ และ กลัว ยังได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ และยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากทุกคนก็เป็นเหมือนกัน

ลักษณะตะวันตก : ภาพยนตร์เสนอให้เห็นว่ามีความโดดเดี่ยวของบุคคลที่ไม่สามารถหันหน้าไปปรึกษาใครได้มีความรู้สึกกลัว และ ไม่เชื่อว่าจะเกิดขึ้นได้

1.2 ลักษณะไทย : โดยส่วนรวมคนไทยไม่เคยจัดให้มีการพูดคุยกันถึงปัญหาโดยนำตัวผู้ที่เผชิญปัญหานั้นมาคุยกัน มีแต่เฉพาะผู้มีบทบาทในสังคมเท่านั้นที่จะมาพูดคุยกัน เช่น ครู ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ ฯลฯ ซึ่งลักษณะตรงกับในสื่อนวนิยาย

ลักษณะตะวันตก : ภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าในสังคมตะวันตกจัดให้มีการประชุมกันขึ้น แต่ไม่ใช่เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาหรือรับมือกับปัญหาเหมือนในนวนิยาย แต่เป็นการแถลงวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการเปิดโอกาสให้ทำแท้งหากมีความประสงค์

2. ลักษณะการปฏิบัติตัวต่อมนุษย์ต่างดาว

2.1 ลักษณะไทย : คนไทยกลัวอำนาจของเด็กต่างดาว ไม่กล้าขัดแย้ง กับอำนาจนั้น พยายามทำทุกอย่างให้อำนาจนั้นพอใจ

ลักษณะตะวันตก : ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพราะจะทำให้สามารถควบคุมความคิดและการกระทำได้ และหากว่าขัดขึ้นก็จะกำจัดเสีย

3. ลักษณะการกระทำที่เป็นการแก้ไขปัญหา

3.1 ลักษณะไทย : มีลักษณะการแก้ไขปัญหาเหมือนในนวนิยายคือไม่มีแนวทางแก้ไขที่ชัดเจน เพียงแต่เป็นการรับรู้ปัญหา ให้เวลาเป็นตัวแก้ไข

ลักษณะตะวันตก : พยายามหาสาเหตุของปัญหา ศึกษาทดลองเพื่อจัดการกับอำนาจนั้นให้อยู่ในความควบคุม จนกระทั่งรู้ว่ามนุษย์ต่างดาวใช้วิธีอ่านความคิดของคน ดังนั้นต้องปิดกั้นความคิดเพื่อไม่ให้รู้หรืออ่านใจได้ที่สุดก็คือการระเบิดเพื่อทำลายมนุษย์ต่างดาวให้หมดไป

3.2 วิธีการแก้ไข

ลักษณะไทย : พยายามสั่งสอนให้ทำความดี มีเมตตาจากคำสอนของ หลวงพ่อ คล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงคนไม่ดีให้สำนึกในการทำความดี

ลักษณะตะวันตก : ใช้วิธีการทำลายโดยการยอมเสียสละชีวิตของคนคนหนึ่งเพื่อช่วยให้คนอื่นหลายคนพ้นจากอันตราย

สรุปผลการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้รับสารในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดเมื่อชม ภาพยนตร์ไทยเรื่อง กาเหว่าที่บางเพลง

การสัมภาษณ์กลุ่มเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มผู้รับสารทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่อศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับ ลักษณะไทย ในภาพยนตร์ไทย พบว่า ผู้รับสารทั้งสองกลุ่มสามารถรับรู้ ลักษณะไทยในภาพยนตร์ได้ใกล้เคียงกันดังนี้

1. ลักษณะไทยทางกายภาพ ได้แก่ สถานที่ เช่น วัด บ้านเรือน การแต่งกาย งานประเพณีและการละเล่นต่าง ๆ
2. ลักษณะไทยทางการกระทำ ได้แก่ การมีสัมมาคารวะ เคารพผู้มีอาวุโสมากกว่า
3. ลักษณะไทยทางความคิด ได้แก่ ความกตัญญู การทำความดี มีเมตตา รู้จักเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่น
4. นอกจากนี้ผู้รับสารยังสามารถแยกลักษณะที่ไม่ตรงกับความเป็นไทย (Otherness) ได้ จากการให้ลองคิดถึงเหตุการณ์เดียวกันในที่อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในประเทศไทย ความสามารถในการชี้ ลักษณะไทยที่แตกต่างจากลักษณะวัฒนธรรมอื่นแสดงว่าเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอม ความเป็นไทยนั้นยังมีอยู่แม้ว่าจะให้ความสนใจกับวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่าเดิม

จากการรับรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเด็กทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดทำให้ สามารถสรุปได้ว่า ความแตกต่างกันในด้านสภาพแวดล้อมไม่ได้ทำให้การรับรู้ลักษณะไทยของ กลุ่มผู้รับสารแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อม การศึกษา และอายุของกลุ่มผู้รับสารสามารถตีความ ลักษณะไทยแตกต่างกันได้ กล่าวคือ

1. กลุ่มผู้รับสารในกรุงเทพมหานคร ตีความลักษณะทางการกระทำของมนุษย์ต่างดาวในแง่ดีทั้งนี้เพราะโอกาสที่เด็กกลุ่มนี้จะพบคนหลากหลายลักษณะซึ่งมีทั้งดีและไม่ดี ลักษณะกิริยาท่าทางแบบมนุษย์ต่างดาวแบบในเรื่องมีให้พบเห็นได้ในสังคมกรุงเทพมหานครมากกว่าในสังคมต่างจังหวัด เด็กกรุงเทพฯจึงมองว่าลักษณะการกระทำของมนุษย์ต่างดาวเป็นการกระทำที่เกิดจากความไม่รู้ เหมือนคนต่างถิ่นเข้ามาในสังคม สามารถสอนให้เขาได้เรียนรู้ และแก้ไขได้เหมือนที่หลวงพ่อยายามสอนเด็กต่างดาวในภาพยนตร์ ในขณะที่เด็กต่างจังหวัดสนใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวและสถาบันศาสนาที่ยังคงมีความใกล้ชิดมากกว่ากลุ่มเด็กกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มเด็กต่างจังหวัดสัมผัสกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางกายภาพได้มากกว่ากลุ่มเด็กในกรุงเทพมหานคร ทำให้สรุปได้ว่ากลุ่มเด็กต่างจังหวัดนั้นมีความเป็นไทยแท้ มากกว่ากลุ่มเด็กในกรุงเทพมหานครในการสัมผัสความเป็นไทยด้วยตัวเอง เด็กต่างจังหวัดสามารถบอกได้ว่าลักษณะไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์เป็นลักษณะไทยที่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ในขณะที่เด็กในกรุงเทพมหานครไม่ได้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องนี้ และไม่เคยสัมผัสกับลักษณะไทยแบบในภาพยนตร์ การรู้จักลักษณะไทยนั้นมาจากการเรียนรู้ในโรงเรียน และการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ตามรายการต่าง ๆ มากกว่า

3. ไม่ว่าสังคมไทยจะก้าวไปสู่ความทันสมัยตามระบบทุนนิยมในยุคสมัยโลกาภิวัตน์อย่างไร ความเชื่อในเรื่องโชคลาง และ อำนาจเหนือธรรมชาติยังเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกในความคิดของคนไทย ไม่เว้นแม้แต่ในสังคมเมืองจากคำตอบของกลุ่มเด็กกรุงเทพมหานครที่ยังนึกถึงเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่

เมื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมจากสื่อนวนิยายและสื่อภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องโดยใช้หลักของ Jean Servaes ซึ่งแบ่ง วัฒนธรรมเป็น 2 ระบบ คือ 1. ระบบวัฒนธรรมสังคม 2. ระบบวิธีการสื่อสาร สามารถอธิบายลักษณะวัฒนธรรมด้วยระบบวัฒนธรรมสังคม และระบบวิธีการสื่อสารดังนี้ :

1. แนวคิดเกี่ยวกับโลก

ลักษณะไทย : ในเรื่องกาเหว่าที่บางเพลง มีลักษณะแนวคิดที่ยึดถือหลักศาสนาพุทธโดยเฉพาะเรื่องของหลักไตรลักษณ์ ซึ่งอธิบายได้ถึงความเป็นส่วนหนึ่งของโลก และจักรวาล เป็นความไม่มีตัวตนที่แท้จริง ทำให้คนไม่ยึดติดกับอำนาจ หรือลุ่มหลงในอำนาจที่มี

ลักษณะตะวันตก : การแก้ไขปัญหาด้วยความสามารถของมนุษย์จากการเสนอในสื่อนวนิยายและภาพยนตร์ แสดงให้เห็นว่าคนตะวันตกเชื่อว่าศูนย์กลางของโลกนี้อยู่ที่มนุษย์ และเชื่อในอำนาจของมนุษย์ ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นสามารถอยู่ในความควบคุมของมนุษย์ได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับตัวบุคคล

ลักษณะไทย : กาเหว่าที่บางเพลง แสดงให้เห็นว่าคนไทยนั้นยึดถืออยู่กับกลุ่มและความคิดของกลุ่ม จะไม่ทำตัวแปลกแยกออกจากกลุ่ม

ลักษณะตะวันตก : การที่ตัวละครแต่ละตัวแสดงความรู้ ความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา ทั้งในสื่อนวนิยายและภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมตะวันตกเชื่อในอำนาจของมนุษย์ ดังนั้นจึงมีความเชื่อในความคิดของตัวเองเป็นหลัก และต้องแสดงความคิดของตัวเองให้ผู้อื่นยอมรับให้ได้

3. ความสัมพันธ์ทางสังคม

ลักษณะไทย : ในสื่อนวนิยายและภาพยนตร์กาเหว่าที่บางเพลงตอกย้ำลักษณะวัฒนธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลนั้นเป็นไปตามลำดับอาวุโส ให้ความสำคัญกับสถานภาพทางสังคมของบุคคลที่ต้องประกอบด้วย ชาติวุฒิ วัยวุฒิ และคุณวุฒิ

ลักษณะตะวันตก : ในสื่อทั้งสองของตะวันตก แสดงลักษณะที่เท่าเทียมและเสมอภาคระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพทางสังคมแบบใดก็ตาม ซึ่งตรงกับระบบวัฒนธรรมตะวันตกตามแนวคิดของ Servaes

4. ลักษณะวิธีการสื่อสารระหว่างบุคคล

ลักษณะไทย : ในสื่อนวนิยายและภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าคนไทยไม่ค่อยแสดงความรู้สึก หรือให้ความสำคัญกับการพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับปัญหาที่ตัวเองประสบ ซึ่งตรงกับลักษณะการสื่อสารระหว่างบุคคลได้ชัดเจน กล่าวคือ คนไทยไม่นิยมแสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกมาตรง ๆ การพูดคุยถึงเรื่องราว ต่าง มักไม่เป็นที่เปิดเผย

ลักษณะตะวันตก : การพูดคุย การหาแนวทางแก้ไขโดยการจัดให้มีการประชุม เป็นลักษณะวิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความเชื่อในความคิดและความสามารถของตน วิธีการสื่อสารของบุคคลจึงเป็นลักษณะที่ตรงประเด็นเพื่อสร้างให้ผู้ฟังยอมรับและเข้าใจในความคิดความเชื่อของตน จะไม่ปล่อยให้ความคิดที่ขัดแย้งกับกลุ่มผ่านไปโดยไม่ได้พูดคุยให้เข้าใจ

อภิปรายผล

ในสื่อนวนิยายไทยเรื่อง กาเหว่าที่บางเพลง ได้นำเสนอ “ลักษณะไทย” ที่แสดงออกมาในรูปแบบของวัตถุ การกระทำ และ ความคิด ในท่ามกลางสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนไปเกี่ยวกับสังคมแบบทุนนิยมซึ่งค่อย ๆ เข้ามาแทนที่สังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม สังเกตได้จากตัวละครบางตัวที่ต้องไปทำงานต่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวเปลี่ยนไป แต่อย่างไรก็ตามโดยส่วนรวมแล้วลักษณะของความเป็นไทยในเรื่องของ การมีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล ประณีประนอมและประสานประโยชน์ยังเป็นสิ่งที่สื่อนวนิยายแสดงให้เห็นว่ายังคงมีความเข้มแข็งอยู่ แต่เป็นลักษณะไทยในสังคมชนบทมากกว่าที่เรียกได้ว่าเป็นลักษณะไทยอย่างที่ปรากฏในสื่อนวนิยายรวมถึงสื่อภาพยนตร์ สอดคล้องกับงานของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา ที่ได้สรุปว่า “ในยุคใหม่นี้แม้ว่าหมู่บ้านเริ่มมีความสัมพันธ์กับทุนนิยมมากขึ้น แต่กล่าวได้ว่า หมู่บ้านไม่เคยเปลี่ยนผ่านจากสังคม กลไกกรรมเข้าสู่สังคมระบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นลัทธิเอกราช และเน้นความแตกต่างและสิทธิประโยชน์ส่วนบุคคลอย่างแท้จริง ระบบทุนนิยมไม่เคยเข้าไปปฏิวัติสถาปนาวิถีการผลิตและรากฐานวิถีคิดแบบปัจเจกชนลงในหมู่บ้านอย่างจริงจัง และโดยที่ระบบการผลิตพื้นฐานของหมู่บ้านคือระบบกลไกกรรม อิทธิพลของทุนการค้าย่อมไม่สามารถเบียดขับวัฒนธรรมของสังคมกลไกกรรมที่มีอยู่ก่อน...” (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา: 2537, 1-2)

ในสื่อนวนิยายเรื่องกาเหว่าที่บางเพลง และ The Midwich Cuckoos นั้นมีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมในระบบสังคมและวิธีการสื่อสารของคนในสังคม ตามสภาพสังคมในช่วงเวลาที่ผลงานนั้นออกมา ถึงแม้ว่านวนิยายเรื่อง The Midwich Cuckoos จะแต่งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1957 หรือ พ.ศ. 2500 ก่อนนวนิยายเรื่อง กาเหว่าที่บางเพลง ถึง 30 ปี และทั้งสองเรื่องมีโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกันจนอาจกล่าวได้ว่าเรื่อง กาเหว่าที่บางเพลง นั้นได้ยืมเอาแนวเรื่องของอังกฤษมา แต่สารที่สื่อนวนิยายต้องการจะสื่อกลับสามารถบ่งบอกเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมได้ชัดเจนในการมองปัญหาและการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะสังคม โดยสภาพทางสังคมที่ต้องมีการติดต่อและแลกเปลี่ยนกันทั้งในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โครงเรื่องหรือแนวคิดอาจลอกเลียนกันได้แต่ต้องสามารถแสดงลักษณะเฉพาะที่เป็นของตัวเองได้ โดยไม่ให้ถูกกลืนหายเข้าไปในกระแสความคิดของผู้อื่นโดยลืมตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง ซึ่งในสื่อนวนิยาย เรื่อง กาเหว่าที่บางเพลง นี้สามารถแสดงลักษณะความเป็นไทยเพื่อแสดงความคิดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนได้อย่างชัดเจน รวมทั้งผู้รับสารคนไทยสามารถรับรู้ได้ถึงสารที่แสดงความเป็นไทยโดยการนำเสนอทางภาพยนตร์ได้โดยไม่ลังเล

ลักษณะไทยอีกประการหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจน และถึงแม้สื่อนวนิยายจะแต่งขึ้นมานานกว่าสิบปีแล้วก็ตาม แต่ลักษณะความเชื่อและศรัทธาของคนไทยในปัจจุบันไม่ได้มีเพียงแค่การนับถือศาสนาพุทธเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีความเชื่อในเรื่องของ ผี พระภูมิ เจ้าที่ เทพต่าง ๆ อาจจะทำให้ความเชื่อต่ออำนาจที่มองไม่เห็นอธิบายไม่ได้นี้มากกว่าการนับถือศาสนาพุทธเสียอีก เพราะในความรู้สึกนั้นสิ่งเหล่านี้กลายเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในสังคม ไม่เพียงแต่จะคอยช่วยเหลือให้อยู่รอดปลอดภัย แต่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์และให้โชคได้โดยเฉพาะการแสวงโชคจาก “หอย” ยิ่งในปัจจุบันนี้สื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ต่างให้ความสำคัญกับข่าวที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ในการให้เลขเด็ดของพระอาจารย์ดัง หรือ การชูดต้นไม้เพื่อหาตัวเลข การบูชากราบไหว้เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่ขอ ด้วยการบิปรัดจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้คนในสังคมขาดสติในการพิจารณาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยคำสอนทางพุทธศาสนา หากอธิบายถึงความคิดของคนไทยในปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับปัญหาสภาวะเศรษฐกิจถดถอย ภาวะข้าวยากหมากแพงที่ประเทศกำลังประสบอยู่นับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา เหตุการณ์เหล่านี้เปรียบเสมือนการที่มนุษย์ต่างดาวบุกเข้ามาในประเทศ ส่งผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนไปทั่วทุกภาค แต่คนไทยก็พร้อมยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะที่ต้องอดทนก้มหน้ารับกรรมกันไป จึงต้องหันไปพึ่งพิงระบบความเชื่อทางไสยศาสตร์แทน

ในส่วนหนังสือภาพยนตร์นั้น ฉาก ชื่อเรื่อง ตลอดจนลักษณะทางกายภาพที่แบ่งแยกความแตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกได้อย่างชัดเจนเป็นส่วนหนึ่งที่เราเห็นได้ในงาน ภาพยนตร์ ทั้งเรื่อง กาเหว่าที่บางเพลง และ Village of the Damned แต่กลับพบว่าการดำเนินเรื่อง ลักษณะตัวละครบางตัวกลับมีส่วนคล้ายคลึงกันยกเว้นจุดจบของเรื่องที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นการผสมผสานและการแลกเปลี่ยนความคิดทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันของแต่ละสังคม ในด้านหนึ่งวัฒนธรรมตะวันตกทางด้านความคิดเริ่มหันกลับมาสนใจในแนวคิดเรื่องคุณค่าทางจิตใจ ผลของการกระทำซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางความคิดทางตะวันออก มากกว่ามองค่าความสามารถของมนุษย์เพียงอย่างเดียว ในขณะที่ภาพยนตร์ไทยเองกำลังพัฒนาในเรื่องของการผลิตภาพยนตร์ในแนววิทยาศาสตร์ การนำเสนอภาพที่สมจริงเกี่ยวกับมนุษย์ต่างดาวโดยใช้เทคนิคจากตะวันตก แต่ยังคงนำเสนอในรูปแบบความคิดที่มีลักษณะเฉพาะของคนไทย

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคมไทยที่รวดเร็วก็อาจทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มละเลยวัฒนธรรมไทยที่เคยมี หรือ ไม่รู้สึกว่าคุณลักษณะการกระทำและความคิดบางอย่างนั้นเคยมี และเป็นสิ่งที่ดีที่ควรรักษาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มเด็กในกรุงเทพฯ มีความพร้อมในเรื่องของการเปิดรับสื่อและวัฒนธรรมที่ส่งผ่านมาจากสื่อได้ง่ายกว่า และการมองโลกในแง่ดีอันเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยก็พร้อมที่จะทำให้ลืมนึกถึงความเป็นไทยที่ ดี ๆ ไปได้ ดังนั้นในฐานะของการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะในด้านไหนให้ความรู้ หรือให้ความบันเทิงก็ตามควรที่จะเสนอสารอย่างรอบด้าน การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไม่ใช่การแช่แข็งวัฒนธรรมโดยการนำเสนอสิ่งที่เคยมีเคยเป็น แต่จะต้องพัฒนาให้ดีขึ้นบนรากฐานที่เข้มแข็งในความรู้ความเข้าใจของคนในวัฒนธรรมนั้น ๆ เพราะประเทศไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวอีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยชิ้นนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางวัฒนธรรมที่ต่างกันของไทย และตะวันตก ในการมองปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกันในสื่อนวนิยายและสื่อภาพยนตร์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่างานวิจัยจะมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1. ถ้าหากสามารถศึกษาการเชื่อมโยงเนื้อหา (Intertextuality) ระหว่างสื่อนวนิยาย มาเป็นสื่อภาพยนตร์ จะช่วยให้เข้าใจลักษณะการเชื่อมโยงเนื้อหาที่เหมือนและแตกต่างกันในสื่อของทั้งสองวัฒนธรรม

2. การสัมภาษณ์กลุ่มที่ทำนั้นยังไม่สมบูรณ์เพียงพอเพราะผู้วิจัยเลือกทำได้เพียง 2 แห่ง คือ กรุงเทพมหานครและ ขอนแก่น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าถ้าหากจะศึกษาการรับรู้จากทัศนะของผู้รับสารเกี่ยวกับ ลักษณะไทย ของคนไทย ที่สมบูรณ์นั้นควรจัดให้มีการสัมภาษณ์กลุ่มโดยแบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ให้ครบถ้วนทุกภาคของประเทศไทย และนำมาวัดในเชิงปริมาณอีกครั้งจะสามารถมองเห็นว่าคนไทยมองความเป็นไทยได้อย่างไร โดยอาจใช้ลักษณะไทยที่ได้จากการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการตั้งคำถาม